

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON SÄÄNTÖKIRJA ETELÄ-SAVO 2018

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Perhehoidon keskeiset käsitteet	5
1.2	Omaishoidon keskeiset käsitteet	6
2	Ikäihmisten perhehoito	8
2.1	Perhehoidon tarkoitus ja tavoite	8
2.2	Perhehoidon järjestäminen	9
2.3	Perhehoidon muodot	10
2.4	Perhehoidon myöntäminen	11
3	Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	12
3.1	Perhehoitaja	12
3.2	Perhekoti	13
3.3	Perhekodissa olevien ikäihmisten määrä	14
4	Toimeksiantosopimus	15
4.1	Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus	15
4.2	Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	16
5	Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	17
5.1	Hoitopalkkio	17
5.2	Kulukorvaus	18
5.3	Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut	20
5.4	Käynnistämiskorvaus	20
5.5	Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta	21
5.5.1	Perhehoitajan sairastuessa	21
5.5.2	Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä	22
5.6	Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä	22
6	Perhehoitajan asema	23
6.1	Perhehoitajan oikeus vapaaseen	23
6.2	Maksut perhehoitajan vapaan ajalta	25
6.3	Perhehoitajan eläketurva	25
6.4	Perhehoitajan, perhehoidossa olevan ikäihmisen sekä perhekodin vakuutukset	26
7	Perhehoitajan tuki	26
7.1	Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus	27
7.2	Vertaisuuteen perustuva perhehoitajan tuki	28

7.3	Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	28
8	Perhehoidossa olevaa ikäihmistä koskevat asiat.....	28
8.1	Ikäihmisen asema ja oikeudet.....	28
8.2	Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma	29
8.3	Ikäihmisen lääkehoito perhekodissa.....	29
8.4	Perhehoidon asiakasmaksut.....	29
8.5	Perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat	32
8.6	Perhehoidossa olevan ikäihmisen valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	32
8.7	Ikäihmisen kuolema perhekodissa.....	32
9	Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet.....	33
9.1	Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	33
9.2	Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.....	33
9.3	Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus	34
10	Kunnan/ kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet	34
11	Perhehoidon valvonta	35
12	Perhehoidon yhteystiedot	37

1 Johdanto

Tämä sääntökirja sisältää tietoa siitä, miten kunta/ kuntayhtymä järjestää, tuottaa ja toteuttaa perhehoitoa ikäihmisille perhekodissa tai asiakkaan omassa kodissa. Sääntökirjassa kuvataan perhehoidon keskeiset käsitteet, perhehoidon toteutusta, korvauksiin liittyviä periaatteita, perhehoitajan asemaa ja tuen muotoja ja niiden toteutusta.

Sääntökirjaa päivitetään perhehoidon koordinaattorin toimesta vuosittain huomioiden muun muassa indeksikorotukset perhehoidon palkkioihin, kulukorvauksiin ja asiakasmaksuihin. Muita muutoksia sääntökirjaan tekee tarvittaessa maakunnallinen perhehoidon työryhmä, jossa on mukana perhehoitajien edustaja. Tämän työryhmän tekemät muutokset hyväksyy kunnan/ kuntayhtymän hallitus.

Tässä sääntökirjassa linjataan yhtenäiset periaatteet ikäihmisten toimeksiantosuhteisen perhehoidon toteuttamiseen maakunnallisena toimintatapana Etelä-Savossa. Sääntökirja turvaa asiakaslähteisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan sekä kaikkien osapuolien oikeudet ja velvollisuudet.

Ikäihmisten perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö koostuu seuraavista laista ja asetuksista:

- perhehoitolaki (263/2015)
- sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- hallintolaki (434/2003)
- hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- kotikuntalaki (201/1994)
- henkilötietolaki (523/1999)
- laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)

Lisäksi ikäihmisten perhehoidon järjestämisessä noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön Hyvä perhehoito -työryhmän raporttia perhehoitolain toimeenpanon tueksi 2017.
<http://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3875-5>

1.1 Perhehoidon keskeiset käsitteet

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Ikäihmisten perhehoito on kodinomainen tapa järjestää ikäihmisen asuminen, kun omassa kodissa asuminen ei ole mahdollista tai hänen kannaltaan tarkoituksenmukaista. Perhekodissa asuva ikäihminen tilastoidaan kotona asuvaksi ja hän on oikeutettu samoihin avohuollon palveluihin, kuin omassa kodissaan asuva henkilö.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata ikäihmisen tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että henkilölle on myönnetty perhehoito toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin asumaan.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännönmukaisia vuorohoitojaksoja tai yksittäistä, määräaikaista hoitojaksoa esim. toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Lyhytaikainen perhehoito sopii myös omaishoitajan vapaapäivien sijaishoidoksi.

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa, joka on kestoltaan korkeintaan 12 h/hoitopäivä. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa ja myös se vastaa omaishoitajien tarpeisiin.

Perhehoito hoidettavan kotona määritellään kestopensa perusteella lyhytaikaiseksi tai osavuorokautiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää mm. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi silloin, kun hoidettavan ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä sijaishoidon ajaksi pois omasta kodistaan.

Perhehoidon asiakasmaksu on kunnan/ kuntayhtymän muihin palveluihin verrattavissa oleva lyhytaikaisen tai pitkäaikaisoidon maksu. Pitkäaikaisesta perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksu samalla tavoin kuin pitkäaikaisesta laitoshoidosta. Tällöin asiakkaalta ei voi periä muita palvelumaksuja.

Perhehoidon sääntökirja (toimintaohje) sisältää tietoa siitä, miten kunta/ kuntayhtymä järjestää, tuottaa ja toteuttaa perhehoitoa. Sääntökirjassa kuvataan kunnan/ kuntayhtymän perhehoidon käytäntöjä ja muun muassa perhehoitajien tuen eri muotoja ja niiden toteutusta

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan kunnan/ kuntayhtymän välinen sopimus, jossa tulee sopia palkkiosta, käynnistämiskorvauksesta, kulukorvauksesta, asiakkaan käyttövaroista, hoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä kunnan ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä

Sijoittavan kunnan/ kuntayhtymän tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Perhekodin sijaintikunnan/ kuntayhtymän tehtävänä on järjestää ne palvelut ja tukitoimet, mitkä perhehoitoon sijoitettu henkilö tarvitsee.

Perhehoidon ja omaishoidon ero on siinä, että omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa *omaisen tai muun hoidettavalle läheisen* henkilön avulla. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona ennakkovalmennuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta. Perhehoidossa olevalta asiakkaalta peritään asiakasmaksu.

1.2 Omaishoidon keskeiset käsitteet

Omaishoito on vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoitosopimus on hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välinen toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä.

Omaishoitaja on hoidettavan omainen tai muut hoidettavalle läheinen henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen.

Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoitosopimus Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa. Omaishoitosopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin: 1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta; 2) oikeudesta lakisääteisiin vapaapäiviin; 3) muun vapaan järjestämisestä; 4) määräaikaisen sopimuksen kestosta;

sekä 5) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä. Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena.

Hoito- ja palvelusuunnitelma/ asiakassuunnitelma Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Lain mukaan suunnitelmaan tulee kirjata ainakin: 1) omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö; 2) muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö; 3) omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö; sekä 4) miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.

Omaishoitajan oikeus vapaaseen on kaikilla omaishoitosopimuksen tehneillä omaishoitajilla. Jokaisella oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Oikeus vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin si-dottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Vapaiden määräytymisperusteet eivät ole muuttuneet, joten tällä hetkellä kolmeen vapaapäivään oikeutettujen omaishoitajien tulee jatkossakin saada vähintään kolme vapaapäivää kuukaudessa, ellei hoidon sitovuudessa ole tapahtunut muutoksia. Kunta/ kuntayhtymä voi jatkossakin järjestää myös edellä mainittuja kahta tai kolmea vuorokautta enemmän kokonaisia vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita.

Kunta/ kuntayhtymä ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaapäivänsä useampana alle vuorokauden pituisena jaksena siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuorokausi. Vapaasta, joka pidetään useammassa alle vuorokauden jaksossa, voidaan periä enintään yksi maksu vapaata vuorokautta kohti. Asiakasmaksu (11,50/2016) voidaan periä ensimmäisen vapaa-jakson alkaessa.

Omaishoitajat, jotka täyttävät kriteerit omaishoitosopimuksen tekemiselle, mutta jotka eivät syystä tai toisesta ole tehneet sopimusta (sosiaalihuoltolain 27 b §). Kunta/ kuntayhtymä voi tarvittaessa järjestää omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Edellytyksenä hoidon sitovuuden ja hoitavan henkilön tuen tarpeen lisäksi, että hoito ja huolenpito on kirjattu hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Kunta/ kuntayhtymä voi käyttää samoja kriteereitä, joiden perusteella se myöntää omaishoidon tukea. Sos.huoltoL 27 b §:n nojalla järjestettävän vapaan aikaisen palvelun asiakasmaksu määräytyy samoin perustein kuin oh-lain nojalla järjestettävä vapaa. Enimmäismaksu on v. 2016 11,50 € vapaata vuorokautta kohti. Poikkeuksena ovat palvelut, jotka on säädetty kokonaan tai osittain maksuttomiksi.

2 Ikäihmisten perhehoito

”Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.” Perhehoitolaki 3 §

Perhehoito on yksi vaihtoehto ikäihmisten palvelutarjonnassa. Ikäihmisten perhehoito on inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivan ja huolenpidon muoto. Sen perustana ovat yhteisöllisyys ja perheen arkeen osallistuminen ikäihmisen tarpeet huomioiden.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa kunta/ kuntayhtymä hyväksyy perhehoitajan ja perhekodin soveltuvuuden perhehoitotehtävään ja valvoo perhehoitoa. Kunta/ kuntayhtymä tekee hallinnollisen päätöksen ikäihmisen perhehoidosta. Perhehoitaja ja kunta/ kuntayhtymä solmivat keskenään toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan muun muassa hoitopalkkioista, kulukorvauksista sekä perhehoitajan muusta tuesta. Ikäihmisten perhehoidon koordinaattorin ja perhehoitajan välinen yhteydenpito on molempinpuoliseen luottamukseen perustuvan yhteistyön lähtökohta. Perhehoito perustuu aina ikäihmisen tai hänen laillisen edustajansa kuulemiseen ja ikäihmiselle yhteistyössä laadittuun hoito- ja palvelusuunnitelmaan / asiakassuunnitelmaan.

2.1 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

”Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.” Perhehoitolaki 1 § 2 mom

”Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Kunta tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.” Perhehoitolaki 3 §

Perhehoidossa kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä huomioidaan turvallisuus. Perhehoidon vahvuuksia ovat jatkuvuus, kodinomainen ympäristö sekä pysyvät ihmissuhteet. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat ikäihmisen toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua.

Perhehoito on sopiva hoivan ja huolenpidon muoto esimerkiksi silloin, kun toimintakykyä heikentää iän tuoma hauraus, sairaus, vamma tai turvattomuuden tunne. Perhehoidon myöntämisessä lähtö-

kohtina ovat ikäihmisen elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoitoon sijoittamisessa huomioidaan ikäihmisen toiveet, hänen läheistensä mielipide sekä perhehoitajan arvio omista valmiuksistaan suhteessa ikäihmisen tarpeisiin.

2.2 Perhehoidon järjestäminen

Kunta/ kuntayhtymä vastaa perhehoidon järjestämisestä. Kunnassa/ kuntayhtymässä on nimettynä perhehoidon yhteyshenkilö, joka tekee yhteistyötä ikäihmisten palvelu-/asiakasohjaajien, laskutuksesta ja perhehoidon palkkioiden maksuista vastaavien henkilöiden kanssa. Ikäihmisten perhehoidon koordinaattori koordinoi perhehoitajien rekrytointia, ennakkovalmennusta, tukea sekä perhehoidon ohjausta ja valvontaa. Kunta/ kuntayhtymä ylläpitää perhehoitajia ja perhekoteja koskevia tietoja rekisteriselosteen mukaisesti. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti ja kunta/ kuntayhtymä tallentaa perhehoitajasta ja perhekodista seuraavat tiedot:

- Nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite sekä mahdollinen perhekodin verkkosivujen osoite.
- Kotona asuvat perheenjäsenet (nimi, henkilötunnus, perheenjäsenen tyyppi: puoliso/avo-puoliso, lapsi, kotona asuva aikuinen ja onko osallinen perhehoidon toteuttamiseen).
- Perhekodin tiedot, mikäli hoito tapahtuu perhehoitajan kodissa
- Perheen terveydentila ja työkyky, päihteiden käyttö
- Yleistä tietoa perheestä/perhekodista esim. sovittu hoidettavien enimmäismäärä, eläimiä, esteetön jne.
- Palvelujen saatavuus
- Perhehoidossa olevat asiakkaat
- Tiedot ennakkovalmennuksesta: missä, ajankohta, valmentajat.
- Kertomusosio: puhelinkeskustelut, sähköpostinvaihdot ja kotikäynnit, jotka koskevat perhehoitajaa tai perhekotia.

Perhehoidon koordinaattori arvioi yhdessä ikäihmisen ja hänen omaisensa kanssa perhehoidon ja perhekodin soveltuvuuden ikäihmisen tarpeisiin nähden. Perhehoitaja arvioi omia valmiuksiaan toimia perhehoitajana kyseiselle ikäihmiselle. Perhehoitoa suunniteltaessa selvitetään ikäihmisen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä tukitoimien tarve ja saatavuus. Perhehoito käynnistyy aina tutustumisjaksolla.

2.3 Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista perustuen yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan/asiakassuunnitelmaan. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös osavuorokautisena, joko päivä- tai yöaikaisena. Perhehoito tapahtuu perhehoitajan tai asiakkaan yksityiskodissa.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännönmukaisia vuorohoitojaksoja tai yksittäistä, määräaikaista hoitojaksoa esim. toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää omais- tai perhehoitajan vapaan järjestelyissä tai kuntouttavana jaksena esimerkiksi sairaalahoidon jälkeen. Sen tavoitteena on tukea ikäihmisen kotona asumista.

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että henkilölle on myönnetty perhehoito toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin asumaan. Se on ensisijainen vaihtoehto ikäihmisille, jotka eivät voi enää turvallisesti asua omassa kodissaan ja tarvitsevat hoivaa ja huolenpitoa.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla päivä- tai yöaikaista, ja se voi toimia vaihtoehtona niissä koti- tai omaishoidon tilanteissa, joissa ympärivuorokautisen perhehoidon järjestäminen ei ole tarpeellista tai tarkoituksenmukaista. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kestoltaan alle 6 h/hoitopäivä tai 6-12 h/hoitopäivä

Perhehoito ikäihmisen kodissa mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan vapaan tilanteissa, joissa ikäihminen ei voi tai halua lähteä pois omasta kodistaan. Tällöin perhehoito on pääsääntöisesti lyhytaikaista tai osavuorokautista.

Perhehoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista perhehoitoa, jossa kiertävä perhehoitaja (sijaishoitaja) menee perhehoitajan kotiin hänen vapaapäiviensä ajaksi ja vastaa ikäihmisten hoivasta ja huolenpidosta.

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Tässä sääntökirajssa ei määritellä ammatillisen perhehoidon järjestämistä.

2.4 Perhehoidon myöntäminen

Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista avohoitoa ja sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Palveluohjauksessa huomioidaan ikäihmisen osallisuus ja valinnanvapaus sekä tuetaan hänen mahdollisuuttaan tehdä tietoon ja kokemukseen perustava valinta. Perhehoidon järjestämisessä on tärkeää turvata hoidettavan ja hänen läheistensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja perhehoidon aikana. Tämä tarkoittaa, että henkilö saa ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon. (STM 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.)

Ikäihmisen on mahdollista saada perhehoitoa, kun hänellä ei ole sairaalahoidon, muun vaativan ammatillisen hoidon, kahden henkilön avustamisen tai säännöllisen yöaikaisen avustamisen tarvetta MUTTA

- hän ei pärjää kotona tai hän kokee turvattomuutta, ahdistuneisuutta, masennusta, yksinäisyyttä kotiin annettavista palveluista huolimatta TAI
- hän tarvitsee toisen henkilön ohjausta, tukea tai läsnäoloa arjessa selviytymiseen enemmän kuin kotiin annettavilla palveluilla voidaan tai on tarkoituksenmukaista häntä tukea TAI
- perhehoito tukee hänen läheistensä jaksamista.

Ikäihmisen on mahdollista saada **lyhytaikaista tai osavuorokautista** perhehoitoa

- tukemaan kotona asumista
- omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien ajaksi
- omaishoitajan jaksamisen tueksi tai esim. omaishoitajan sairastuessa tai omaishoitosuhteen päättyessä
- kuntouttavana jaksana esim. sairaalahoidon jälkeen.

Ikäihmiselle voidaan järjestää perhehoitoa hänen omassa kodissaan, kun se vastaa parhaiten ikäihmisen tarpeita sekä ylläpitää ja edistää hänen toimintakykynsä säilymistä.

3 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

”Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus.” Perhehoitolaki 6 §

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka kunnan/ kuntayhtymän kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa perhehoitoa omassa yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja ei ole työsuhteessa kuntaan/ kuntayhtymään eikä yksityinen palveluntuottaja.

Perhehoitajuudesta kiinnostuneelle henkilölle on annettava riittävästi tietoa ja tukea ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. Perhehoitajuus on koko perheen asia ja se vaatii kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen ja sitoutumisen tehtävään. Kunta/ kuntayhtymä hyväksyy henkilön soveltuvuuden perhehoitajaksi. Perhehoitajien valmennuksessa käytetään Perhehoitoliiton valmennusohjelmaa.

Ikäihmisten perhehoitajan ennakkovalmennuksen tavoitteena on:

- taata jokaiselle ikäihmiselle tasavertainen mahdollisuus päästä hyvin perhehoitajuuteen pe-rehtyneeseen ja sitoutuneeseen perheeseen
- antaa ikäihmisten perhehoitajuutta harkitseville mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa tehtävästä, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä
- taata ikäihmiselle hyvä hoiva ja huolenpito niin, että perhehoitajalla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata ikäihmisen yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä ikäihmistä koskevissa asioissa perhehoidossa olevan henkilön läheisten, kunnan/ kuntayhtymän ja muiden tahojen kanssa

Ikäihmisten perhehoitajalta edellytettävät valmiudet:

- pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista (hoiva ja huolenpito)
- auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- mahdollistaa ja tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa
- tehdä yhteistyötä ikäihmisen asioissa
- sitoutua perhehoitajan tehtävään

3.2 Perhekoti

”Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin sopivuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitetun tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasa-vertaisen aseman. Perhekodin tulee myös rakenteiltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.” Perhehoitolaki 5 §

Perhekoti on kunnan/ kuntayhtymän hyväksymä yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Perheen jäsenten tulee hyväksyä ja olla yksimielisiä perhehoitotoiminnasta. Sopivuutta arvioitaessa huomioidaan myös perheen ihmissuhteet ja kodin ilmapiiri. Perhekodissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida esteettömyys ja turvallisuus. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle tulee pääsääntöisesti olla oma huone, tai mahdollisuus yksityisyyteen tulee turvata muulla tavoin. Kodin hyväksymisessä perhekodiksi arvioidaan seuraavia asioita:

Perhekodin tulee olla:

- rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva
- tarkoituksenmukainen ja kodikas
- ilmapiiriltään myönteinen
- sijainniltaan ikäihmisen tarvitsemien muiden palvelujen ja läheisten yhteydenpidon kannalta toimiva
- turvallinen:
 - perhekodin ympäristö on ikäihmiselle sopiva, perhekotiin on mahdollisuus tarvittaessa järjestää apuvälineitä, esteetön ympäristö tai erityisvarustus
 - perhekodin turvallisuutta koskevissa asioissa toimitaan paikallisen pelastusviranomaisen ohjeen mukaisesti huomioiden, että perhekoti on yksityiskoti

Perhehoitoon tulevalla ikäihmisellä tulee olla:

- mahdollisuus sekä yhteisöllisyyteen että yksityisyyteen
- halutessaan mahdollisuus osallistua oman huoneensa kalustamiseen ja sisustamiseen
- mahdollisuus käyttää kodin yhteisiä tiloja
- tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa

Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin ja rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta. Perhekodin turvallisuuden varmistamisessa tehdään yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa jo kotia hyväksyttäessä perhekodiksi sekä perhekotien paloturvallisuusohjeisiin liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa (2011) ja asetuksessa palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (2009) säädetään muun muassa palovaroittimien määrästä ja sijoittamisesta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta. Pelastusviranomaiset voivat asettaa perhekodille erityisiä turvallisuusvaatimuksia pelastuslain perusteella.

3.3 Perhekodissa olevien ikäihmisten määrä

”Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 § 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus.” Perhehoitolaki 7 §

”Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö. Lisäksi erityisestä syystä voidaan samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.” Perhehoitolaki 9 §

Kunta/ kuntayhtymä arvioi aina sijoitettavien henkilöiden määrän huomioiden perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata ikäihmisten tarpeisiin. Lisäksi huomioon otetaan ikäihmisten keskinäinen kanssakäyminen, heidän tarvitsemansa hoivan, huolenpidon, tuen ja ohjauksen määrä sekä perhekodin tilat ja varusteet. Kun perhehoidon toiminnan luonne on perhehoitajan kodissa tapahtuvaa osa-vuorokautista päiväaikaista perhehoitoa, perhehoidettavien määrä voi harkituissa tapauksissa poiketa perhehoitolaissa asetetusta enimmäismäärästä.

4 Toimeksiantosopimus

”Perhehoitajan ja kunnan välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

- 1) *perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;*
- 2) *perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;*
- 3) *perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;*
- 4) *hoidon arvioidusta kestosta;*
- 5) *perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;*
- 6a) *hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;*
- 6) *perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;*
- 7) *toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;*
- 8) *tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista*
- 9) *yhteistyöstä kunnan ja perhehoitajan kesken.*

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.” Perhehoitolaki 10 §

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja kunta/ kuntayhtymä sopivat perhehoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan ikäihmisen osalta erikseen ja aina ennen perhehoitoon tulevan ikäihmisen muuttoa perheeseen tai perhehoitojaksojen aloittamista. Toimeksiantosopimuslomakkeena käytetään liitteen yksi mukaista lomaketta.

Toimeksiantosopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja/t ja kunnan/ kuntayhtymän edustaja (viranhaltija). Sen allekirjoittavat molemmat ennakkovalmennuksen käyneet puoliset, kun he molemmat vastaavat perhehoidossa olevien ikäihmisten hoi- vasta ja huolenpidosta. Toimeksiantosopimus tarkistetaan perhehoitotilanteen muuttuessa ja siinä viitataan päivämäärällä vahvistettuun sääntökirjaan, joka on sopimuksen liitteenä. Toimeksiantosopimuksen liitteenä on ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelma/asiakassuunnitelma, johon on kirjattu mm. perhehoidossa olevan ikäihmisen muiden palveluiden järjestäminen, edunvalvonta sekä suunnitelma käyttövaroista.

4.1 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus

”Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona.

Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;*
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;*
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;*
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.*

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää.”

Perhehoitolaki 14 §

Sijaishoitajat ovat käyneet kunnan/ kuntayhtymän järjestämän joko perhehoitajille tai kiertäville perhehoitajille tarkoitetun ennakkovalmennuksen. Kunnan/ kuntayhtymän perhehoidon koordinaattorin on varmistettava sijaishoitajan kelpoisuus tehtävän hoitamiseen, yhteisessä tapaamisessa. Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi tarvittavat ikäihmisiä koskevat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

4.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

"Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi." Perhehoitolaki 12 §

Toimeksiantosopimus irtisanotaan kirjallisesti lomakkeella (liite 2). Ensisijaisesti perhehoitoa jatketaan perhekodissa vielä irtisanomisajan. Mikäli perhehoito kuitenkin päättyy irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan jäljelle jäävältä irtisanomisajalta hoitopalkkio kokonaisuudessaan.

Toistaiseksi voimassa olevassa toimeksiantosopimuksessa voidaan tarvittaessa sopia määräaika, jonka aikana sopimus voidaan puolin tai toisin päättää ilman irtisanomisaikaa. Tämän ns. tutustumisjakson tarkoitus on varmistaa perhehoidon tarkoituksenmukaisuus niin ikäihmisen, hänen omaisensa kuin perhehoitajan kannalta sekä sitoutuminen perhehoitoon. Ikäihmisen siirtyminen pois perhekodista sovitaan yhdessä neuvotellen osapuolten kesken. Hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyvät ikäihmisen siirtyessä pois perhekodista.

5 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan jokaisesta hoidettavasta ikäihmisestä hoitopalkkio ja kulukorvaus. Lisäksi perhehoitajalle maksetaan perhehoidon alkamisen yhteydessä käynnistämiskorvaus yhdessä sovitun tarpeen mukaan. Eduskunta vahvistaa hoitopalkkion sekä kulu- ja käynnistämiskorvauksen vuosittaiset indeksitarkistusten määrät. Perhehoidon koordinaattori yhdessä viranhaltijan kanssa tarkastaa vuosittaiset indeksikorotukset. Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan toteutuneiden perhehoitojaksojen mukaan seuraavana kalenterikuukautena toimeksiantosopimuksessa sovittuna maksupäivänä.

5.1 Hoitopalkkio

"Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (hoitopalkkio). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 775,00 euroa. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne. Edellä 1 momentissa mainittu ja toimeksiantosopimuksessa sovittu hoitopalkkion määrä on tarkistettava kalenterivuositain työntekijän eläkelain 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella." Perhehoitolaki 16 § 1. ja 4. mom.

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin perhehoidossa olevan ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelmassa/ asiakassuunnitelmassa kuvattuun hoivan ja huolenpidon tarpeeseen. Sovitussa saattohoitotilanteessa, erityisessä kuntoutuksen tarpeessa tai muussa vastaavassa **erityistilanteessa** hoivasta ja huolenpidosta maksettavaa hoitopalkkiota voidaan korottaa tapauskohtaisesti maksimissaan 50 %. Tällöin hoivan ja huolenpidon tarve on pysyvästi tai erityistilanteissa tilapäisesti (esim. kuntoutuminen) merkittävästi suurempi kuin normaalisti perhehoidosta vastaavan tahon harkintaan perustuen. Mahdollinen erityistilanne ei kuitenkaan edellytä perhehoidon päättymistä, kun asiasta on sovittu yhteisesti. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja siitä kertyy eläkettä. Hoitopalkkion maksuista keskeytysten aikana on tässä sääntökirjassa sovittu erikseen.

Lyhytaikaisen perhehoidon yli 14 vrk kestävästä määräaikaaisesta hoitojaksosta maksetaan perhehoitajalle pitkäaikaisen perhehoidon mukainen hoitopalkkio.

Osavuorokautisen perhehoidon palkkioon oikeuttava aika alkaa, kun perhehoitaja aloittaa tehtävän perhekodissa tai ikäihmisen luona. Mikäli osavuorokautinen perhehoito jatkuu yli 12 h, siitä maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon mukainen hoitopalkkio.

Perhehoidosta maksettavat hoitopalkkiot:

	Perhehoitajan kodissa	Asiakkaan kodissa
Pitkäaikainen perhehoito	1000€ /kk /hoidettava, kun Kelan perushoitotuki 1200 € /kk /hoidettava, kun Kelan korotettu hoitotuki	-
Mahdollinen korotus	Erityistilanteissa hoidosta maksettavaa hoitopalkkiota voidaan korottaa max. 50 %	Erityistilanteissa hoidosta maksettavaa hoitopalkkiota voidaan korottaa max. 50 %
Lyhytaikainen perhehoito	70 € / vrk / hoidettava	125 € / vrk
Toisen perhehoitajan sijaitaminen perhekodissa	Alle 6 h 30 € / hoidettava 6-12 h 50 € / hoidettava Yli 12 h 70 € /hoidettava	-
Osavuorokautinen perhehoito	Alle 6 h 30 € / hoidettava 6-12 h 50 € / hoidettava	Alle 6 h 42 € 6-12 h 85 €

5.2 Kulukorvaus

"Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (kulukorvaus), kuitenkin vähintään 410,66 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu. Kulukorvaus voidaan erityisestä syytä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata." Perhehoitolaki 17 § 1 ja 2 mom

"Tämän lain 17 ja 18 §:ssä mainitut määrät sekä toimeksiantosopimuksessa sovitut kulukorvausten määrät on tarkistettava kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti." Perhehoitolaki 19 §

Perhehoidon kulukorvauksen määrittelyperusteena ovat todelliset perhehoidosta aiheutuvat kustannukset. Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa kulukorvaukseen sisältyvät:

- ravintomenot
 - Lääkärin toteamasta erityisruokavaliosta (maidoton ja gluteeniton) aiheutuvat korvaukset maksetaan erikseen (1,80 €/vrk)
- tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata, pesuaineet ja hygienia
 - vaipat, kertakäyttökäsineet ja/tai -poikkilakanat, haavanhoitotarvikkeet toimitetaan kunnan/ kuntayhtymän hoitotarvikejakeluna
- asumisesta aiheutuvat menot, kuten jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön kunnossapito, kodin puhtaanapito ja kodin sekä irtaimiston kuluminen
- vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset (sähkö, vesi, pesuaineet, koneiden kuluminen)
- omalla autolla ajettut tavanomaiset ikäihmisen asioihin tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut
 - perhehoitajan tukimuotoihin liittyvät matkakulut korvataan erikseen
 - toimeksiantosopimuksessa määritellään asiakaskohtaisesti ne matkakulut, jotka korvataan perhehoitajalle erikseen
- ikäihmisten/perhehoidon/perhekodin asioiden hoitamisesta aiheutuvat puhelinkulut
- kiinteistön, kodin irtaimiston sekä henkilö- tai vahinkovakuutukset
- kohtuulliset virkistystoiminnan kulut, kuitenkin niin, että pääsääntöisesti ikäihmisen virkistystoiminnan kulut perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omista varoistaan.

Lyhytaikaisen perhehoidon yli 14 vrk kestävästä määräaikaisesta hoitojaksosta maksetaan perhehoitajalle pitkäaikaisen perhehoidon mukainen kulukorvaus.

Mikäli osavuorokautinen perhehoito jatkuu yli 12 h, siitä maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon mukainen kulukorvaus.

Perhehoidosta maksettavat kulukorvaukset:

	Perhehoitajan kodissa	Asiakkaan kodissa
Pitkäaikainen perhehoito	615,00 €/kk/hoidettava	
Mahdollinen korotus	Perhehoidosta maksettavaa kulukorvausta voidaan korottaa esim. erityisruokavaliosta 1,80 €/vrk	
Lyhytaikainen perhehoito	23 €/vrk/hoidettava	
Toisen perhehoitajan sijaitaminen/perhehoito hoidettavan kotona	kilometrikorvaus 0,41 €/km	kilometrikorvaus 0,41 €/km
Osavuorokautinen perhehoito	Alle 6 h/hoitopäivä 7 €/ /hoidettava 6-12 h/hoitopäivä 13 €/ /hoidettava	

5.3 Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut

Ikäihmisen yksilöllisistä tarpeista johtuvista erikseen sovittavista matkakuluista (esim. säännöllinen kuntoutus) ja perhehoitajan tukimuotoihin (esim. täydennyskoulutus, työnohjaus, vertaistukitoiminta, erikseen sovitut perhehoitajana toimimiseen liittyvät menot) osallistumisesta aiheutuvista matkoista maksetaan perhehoitajalle 0,41 €/km korvausta. Perhehoidon koordinaattori tarkistaa kilometrikorvauksen vuosittain Verohallinnon päätöksen mukaisesti.

5.4 Käynnistämiskorvaus

"Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista korvaus (käynnistämiskorvaus), jonka suuruus on perhehoidossa olevaa henkilöä kohden enintään 2916,43 euroa." Perhehoitolaki 18 §

"Tämän lain 17 ja 18 §:ssä mainitut määrät sekä toimeksiantosopimuksessa sovitut kulukorvausten määrät on tarkistettava kalenterivuosittain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti." Perhehoitolaki 19 §.

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa perhehoidon käynnistämisen kannalta välttämättömät henkilökohtaiset ja yhteiseen perhekodin talouteen liittyvät hankinnat. Korvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt (luiskat, tukikahvat, korotettu wc-istuin), kalustaminen (sänky) ja/tai kodinkoneet. Myös perhekodin piha-alueeseen tarvittavia muutoksia voidaan kattaa käynnistyskorvauksella (esim. piha-alueen aitaaminen turvallisesti).

Käynnistämiskorvauksella tehtävistä hankinnoista tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio ja niistä sovitaan etukäteen kunnan/ kuntayhtymän perhehoidon koordinaattorin ja perhehoitajan kanssa. Myönnetty käynnistämiskorvaus merkitään toimeksiantosopimukseen ja hyväksytyt hankinnat maksetaan kuitteja vastaan. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (vammaispalvelulaki tai lääkinnällinen kuntoutus).

Käynnistämiskorvauksella tehdyt kiinteät hankinnat ovat kunnan/ kuntayhtymän omaisuutta ja niiden poisto-aika on neljä vuotta siten, että hankinnan arvosta poistuu kunkin vuonna neljäsosa (25 %). Mikäli perhehoito päättyy lyhemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytämällä perhehoitajalta ostotarjous, tai osa hankinnoista palautetaan kunnalle/ kuntayhtymälle. Kiinteisiin hankintoihin eivät kuulu kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa olevien henkilöiden erityistarpeet huomioidaan jo perhehoitoa suunniteltaessa aina tapauskohtaisesti. Apuvälinetarpeen arvioinnin seurauksena myönnetty päivittäiseen toimintaan liittyvät apuvälineet myönnetään perhehoidon asiakkaalle maksutta apuvälinelainaamosta.

5.5 Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta

5.5.1 Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta ilman viivytystä perhehoidon koordinaattorille. Mikäli poissaolo jatkuu yli kolme päivää, siitä tulee toimittaa sairauslomatoimisto. Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta, eli sairastumispäivältä ja yhdeksältä sitä lähinnä seuraavalta arkipäivältä (sairausvakuutuslaki 8 luku 7 §). Kulukorvauksena maksetaan samalta ajalta 50 %. Edellytyksenä omavastuuajan palkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua. Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan sairauspäivärahaa Kelasta omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutus-päivärahan suuruusena (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §).

Jos perhehoidossa oleva ikäihminen hoidetaan perhehoitajan sairausloman aikana perhekodissa perhehoitajan puolison tai muun oman verkoston avulla (perhehoidon koordinaattorin hyväksymä),

hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti perhehoitajalle tai puolisolle/muulle verkostolle. Sen lisäksi perhehoitaja voi hakea Kelan sairauspäivärahaa.

5.5.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jos perhehoidossa olevan ikäihmisen perhehoito keskeytyy vähintään kolmen vuorokauden ajaksi yhtäjaksoisesti perhehoitajasta riippumattomasta syystä, kuten hoidettavan sairaalahoidosta tai vierailusta omaisten luona, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio täysimääräisenä ja ½ kulukorvauksesta yhteensä 30 vuorokaudelta kalenterivuoden aikana, jonka jälkeen maksut lakkaavat. Vuoden kestävä kertymisajan laskenta käynnistyy siitä päivästä, jolloin hoito ensimmäisen kerran keskeytyy yli kolmen vuorokauden ajaksi. Keskeytyksen aikana perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä ikäihmiseen ja olevan yhteistyössä hoitavan tahon sekä perhehoidon koordinaattorin kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Mikäli sovittu lyhytaikainen jakso (korkeintaan 14 vuorokautta) peruuntuu kokonaan myöhemmin kuin kolme vuorokautta ennen jakson alkamispäivää, maksetaan hoitopalkkio kokonaan ja 50 % kulukorvauksesta kolmelta vuorokaudelta. Mikäli jakso peruuntuu tätä aiemmin, ikäihmiselle järjestetään hänen tarvitsemansa palvelut muulla tavoin. Myös perhehoitajan toimeksianto lyhytaikaisesta perhehoidosta pyritään toteuttamaan toisella tavalla tai siirtämään toiseen ajankohtaan.

5.6 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä

Mikäli perhehoito päättyy kesken irtisanomisajan, maksetaan perhehoitajalle irtisanomisajan loppuun (2 kuukautta) koko hoitopalkkio ja kulukorvauksesta 50 %. Mikäli tilalle sijoitetaan toinen ikäihminen pitkäaikaisella toimeksiantosopimuksella, uuden sopimuksen mukainen hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täytenä vasta irtisanotun sopimuksen irtisanomisajan päätyttyä ja siihen saakka vain ylimenevältä osalta.

Mikäli perhehoito päättyy sovitusti ilman irtisanomisaikaa (ns. tutustumisaika) tai perustuu toimeksiantosopimuksen purkamiseen, palkkiot ja kulukorvaukset päättyvät ikäihmisen siirtyessä pois perhehoidosta.

Kuolemantapauksen yhteydessä maksetaan hoitopalkkiota täysimääräisenä ilman korotuksia ja 50 % kulukorvauksesta kuukauden ajan. Jos tilalle sijoitetaan toinen ikäihminen, kulukorvaus maksetaan uuden ikäihmisen toimeksiantosopimuksen mukaisesti.

Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta

Keskeytysten aikana	Hoitopalkkio	Kulukorvaus
Perhehoitajan sairastuessa	sairauspäivärahan omavastuuajalta, eli sairastumispäivältä ja yhdeksältä sitä lähinnä seuraavalta arkipäivältä	50 % sairauspäivärahan omavastuuajalta, eli sairastumispäivältä ja yhdeksältä sitä lähinnä seuraavalta arkipäivältä
Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä	täysimääräisenä 30 vuorokautta kalenterivuoden aikana	50 % 30 vuorokautta kalenteri vuoden aikana
Sovittu lyhytaikainen jakso (korkeintaan 14 vuorokautta) peruuntuu kokonaan myöhemmin kuin 3 vuorokautta ennen jakson alkamispäivää	täysimääräisenä 3 vuorokaudelta	50 % 3 vuorokaudelta
Päätyessä		
Päätyy kesken irtisanomisajan (2 kk)	täysimääräisenä 2 kuukautta	50 % 2 kuukautta
Päätyy tutustumisaikana/ toimeksiantosopimuksen purkamisen	päätyy, kun ikäihminen siirtyy pois perhekodista	päätyy, kun ikäihminen siirtyy pois perhekodista
Kuolemantapaus	täysimääräisenä ilman koroituksia kuukauden ajan	50 % kuukauden ajan

6 Perhehoitajan asema

6.1 Perhehoitajan oikeus vapaaseen

"Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, kunnan tai kuntayhtymän tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi." Perhehoitolaki 13 §

Ikäihmisten perhehoito sitoo perhehoitajan ympärivuorokautisesti tehtävään ja läsnäoloon. **Pitkäaikaisessa perhehoidossa** perhehoitajalle kertyy vapaata 3,5 vuorokautta kalenterikuukaudessa, ja ne tulee pitää kokonaisina vuorokausina (yhteensä 42 vuorokautta vuodessa). Lähtö- ja paluupäivä eivät kuluta vapaata vähintään viikon mittaisessa vapaajaksossa. Sitä lyhemmän vapaan osalta lähtö- ja paluupäivästä sovitaan kuluvaan yhteensä yksi vapaavuorokausi. Vapaalle lähteminen suositellaan tapahtuvaksi klo 12–14 välisenä aikana, jolloin myös perhehoitajan sijaisen perehdytys sen hetkiseen tilanteeseen tapahtuu. Perhehoitajan tulee itse huolehtia siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen kuluvaan kalenterivuoden aikana. Vapaita ei kerry, mikäli perhehoitaja ei ole toiminut toimeksiantosopimusten perusteella 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa perhehoitajana.

Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien ikäihmisten osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Perhehoidon koordinaattori järjestää yhteistyössä perhehoitajan ja kunnan/ kuntayhtymän kanssa perhehoidossa olevien ikäihmisten hoidon perhehoitajan vapaan aikana.

Sijaisjärjestelyn vaihtoehdot:

- toimeksiantosopimus tehdään sijaisuuden ajaksi kiertävän perhehoitajan kanssa
- toimeksiantosopimus tehdään toisen perhehoitajan kanssa, ja ikäihminen siirtyy vapaan ajaksi hänen luokseen
- ikäihmiselle järjestetään muu lyhytaikaishoito
- ikäihmisen läheiset vastaavat hoivasta ja huolenpidosta perhehoitajan vapaan ajan, jolloin kunta/ kuntayhtymä hyvittää asiakasmaksut vapaan ajalta
- perhehoitajalle voidaan myöntää perhehoitajan vapaan palveluseteli vapaapäivien tai asiointivapaan järjestämiseksi

Jos perhehoitaja järjestää itselleen lisävapaata oman läheisverkostonsa avulla, vapaa ei kuluta hänen edellä kuvattua oikeuttaan vapaisiin ja perhehoitaja vastaa itse sijaiskuluista. Vähintään vuorokauden kestävät lisävapaat tulee ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille. Sijaisen tulee olla perhehoidon koordinaattorin tiedossa ja hyväksymä.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaata 2 vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimusten perusteella perhehoitajana

vähintään 14 vuorokautta. Kertyneet vapaapäivät korvataan perhehoitajalle rahana. Jos perhehoitajalla on hoidettavana ikäihmisiä vähintään 21 vuorokautta kuukaudessa tai enemmän, perhehoitajalle kertyy 3,5 vuorokautta vapaata.

6.2 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan vapaan ajalta täysi hoitopalkkio ja 50% kulukorvauksesta, jos ikäihminen on sijoitettuna muualle. Jos perhehoitajalle tulee sijainen perhekotiin, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisinä.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyneet vapaat korvataan rahana toimeksiantosopimuksessa sovittuna ajankohtana. Maksuperusteena on kunkin kuukauden hoitopalkkio jaettuna toteutuneiden hoitovuorokausien määrällä.

Perhekotiin perhehoitajan vapaiden ajaksi tulevalle **kiertävälle perhehoitajalle** maksetaan hoitopalkkio sijaisuusajalta lyhytaikaisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti kunkin ikäihmisen perhehoidosta. Jos perhekodissa on sijaisuuden aikana vain yksi ikäihminen, palkkio maksetaan kerrottuna kahdella. Palkkiot maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä. Mikäli pitkä sijaisuus jaetaan usean kiertävän perhehoitajan kesken, vaihtopäiviltä maksetaan puoli vuorokausipalkkiota kummallekin.

Mikäli ikäihmisen perhehoito järjestetään toisessa perhekodissa, maksetaan sijaisena toimivalle perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus lyhytaikaisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti jokaisesta ikäihmisestä. Palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä.

Perhehoidon päättyessä pitämättömät vapaat korvataan rahana kuten tilanteessa, jossa vapaat olisivat toteutuneet.

6.3 Perhehoitajan eläketurva

"Toimeksiantosuhteisen perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaissa (81/2016)." Perhehoitolaki 20 § 1 mom

Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion perusteella. Perhehoitajan vanhuuseläkeiän alaraja nousee asteittain siten, että 1962 syntyneillä se on 65 vuotta. Yläikäraja on aina 5 vuotta korkeampi. Yli 70-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan pyytää terveydentilasta lääkärintodistus. Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidon koordinaattorille eläkkeelle siirtymisestä vähintään kaksi kuukautta etukäteen.

6.4 Perhehoitajan, perhehoidossa olevan ikäihmisen sekä perhekodin vakuutukset

*"Toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan tai kuntayhtymän on vakuutettava perhehoitaja työtapa-
turma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Perhehoitajaan sovelletaan,
mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan tai kuntayhtymään so-
velletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta." Perhehoitolaki 20 § 2
mom*

Perhehoidon järjestämisestä vastaava taho vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen/al-
lekirjoittaneet työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoidon järjestämisestä vastaavalla ta-
holla ei ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle ikäihmisille
tai vakuutusta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin. Tämän vuoksi on suositel-
tavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen, ja varmistaa, että se sisältää myös
perhehoidossa olevien ikäihmisten vahinkovakuutuksen.

7 Perhehoitajan tuki

*"Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidetta-
vaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja
tavata vastuutyöntekijää." Perhehoitolaki 15 §*

Perhehoitajan perhehoitolain mukaiseksi vastuutyöntekijäksi nimetään perhehoidon vastuuhenkilö,
joka vastaa perhehoitajan saamasta tuesta. Perhehoidossa olevan ikäihmisen hoito- ja palvelusuun-
nitelmasta vastaa kunnan/ kuntayhtymän työntekijä, joka tuntee ikäihmisen parhaiten yhteistyössä
perhehoidon vastaavan henkilön kanssa.

Perhehoitolain 10 § mukaan toimeksiantosopimuksessa sovitaan yhteistyöstä kunnan/ kuntayhty-
män ja perhehoitajan kesken. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä
oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Käytännössä yhteistyö perhehoidon
koordinaattorin ja perhehoitajan kesken toteutuu säännöllisellä yhteydenpidolla puhelimitse, etäyh-
teyksillä ja sähköpostilla sekä eri tavoilla järjestetyissä tapaamisissa perhekodissa ja sen ulkopuo-
lella. Vuosittaisessa kehityskeskustelussa perhehoitaja ja perhehoidon koordinaattori arvioivat myös
yhteistyön toimivuutta.

7.1 Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus

"Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntayhtymä vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta." Perhehoitolaki 15 §

Ennakkovalmennus on tarkoitettu perhehoitajaksi aikoville henkilöille ennen perhehoidon aloittamista. Ennakkovalmennuksessa käytetään Perhehoitoliiton ikäihmisten perhehoidon valmennusohjelmaa. Alueella uutena aloittavan, muualla aiemmin jo toimineen perhehoitajan valmennuksesta sovitaan tapauskohtaisesti ja se toteutetaan perhehoitajan tarpeiden ja ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelman perusteella. Perhehoitajan jo suorittamasta ikäihmisten perhehoidon ennakkovalmennuksesta saatu todistus ja loppuarvioinnin sisältö tarkastetaan ja käydään läpi yhdessä keskustellen.

Yhteydenpito perhehoitajan ja perhehoitoa järjestävän tahon välillä vähintään kerran kuukaudessa tai tarvittaessa ja siinä hyödynnetään ensisijaisesti etäyhteyksiä.

Täydennyskoulutukseen sovelletaan kunnan noudattamia periaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksesta annettujen lakien mukaisesti. Ammattihenkilöstön täydennyskoulutuksesta säädetään terveydenhuoltolaissa, työterveyslaissa, laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä, sosiaalihuoltolaissa sekä STM:n asetuksessa. Täydennyskoulutuspäiviä on kolme vuodessa säännöllistä perhehoitoa antavalle perhehoitajalle, mikä vastaa STM:n suositusta. "Perhehoitoon liittyvä ennakkovalmennus, ennakkovalmennuksen jälkeinen täydennyskoulutus ja sijoituksen-aikainen tuki toteutetaan suunnitelmallisesti ja perhehoitajan ja vastuutyöntekijän välinen yhteistyö on toimivaa ja riittävää. Ennakkovalmennuksen aikana tehty yhteinen arviointi perhehoitajan valmiuksista tehtävään on täydennyskoulutuksen ja tuen järjestämisen perustana." (STM, 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki)

Perhehoitajille järjestetään **työnohjausta** tarvittaessa vuosittain ryhmä- tai yksilötyönohjauksena perhehoitajan ja/tai perhehoidon koordinaattorin aloitteesta.

Perhehoidon vastuutyöntekijä vastaa ennakkovalmennusten, täydennyskoulutusten ja työnohjauksen järjestämis-, osallistumis- ja sijaisjärjestelyistä ja kunta/ kuntayhtymä vastaa niistä aiheutuvista kustannuksista. Perhehoidon ajankohtaisia asioita käsitellään perhehoidon koordinaattorin koordinoimana.

7.2 Vertaisuuteen perustuva perhehoitajan tuki

Vertaistuki on yksi tärkeimmistä perhehoitajien tuen muodoista. Perhehoidon koordinaattori järjestää perhehoitajille **vertaisryhmätapaamisia** ja **mentorin** tarpeen mukaan. Mentori on kokenut, mentorikoulutuksen käynyt perhehoitaja, joka antaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Perhehoitajan on mahdollista kouluttautua ikäihmisten perhehoidon vertaisryhmänohjaajaksi tai mentoriksi kunnan/ kuntayhtymän kustantamana sopien koulutuksesta perhehoidon koordinaattorin kanssa.

7.3 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

"Kunnan on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi." Perhehoitolaki 15 a §

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset järjestetään perhehoitajan asuinkunnan terveyskeskuksessa ja sen sisältö vastaa soveltuvin osin sosiaali- ja terveysministeriön ohjetta perhehoitajien terveystarkastuksesta. Tarkastuksessa käytetään omaishoitajien jaksamisen ja tuen arviointiin tarkoitettua mittareita tai lomakkeita.

Tarkastuksen sisältö vastaa Kuntaliiton ohjetta perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista (2017). <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Perhehoitajien%20hyvinvointi-%20ja%20terveystarkastukset.pdf> (Kuntaliitto; perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset käytännöksi kunnissa 8.6.2017). Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta sekä tarvittavista jatkotoimista.

8 Perhehoidossa olevaa ikäihmistä koskevat asiat

8.1 Ikäihmisen asema ja oikeudet

"Ikäihmisellä on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaiseen hoivaan ja huolenpitoon ja hyvään kohteluun." Vanhuspalvelulaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

8.2 Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma

Jokaiselle perhehoitoa aloittavalle ikäihmiselle tehdään tai päivitetään hoito- ja palvelusuunnitelma/asiakassuunnitelma yhteistyössä perhehoidon vastuutyöntekijän, kunnan/ kuntayhtymän työntekijän, perhehoidossa olevan ikäihmisen ja hänen lähiomaistensa, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden ikäihmisen hyvinvointiin osallistuvien työntekijöiden kanssa (viimeisin hoitotaho). Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja toteuttaminen. Hoito- ja palvelusuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan liitetään erillinen suostumus tietojen luovuttamisesta eri hoitotahojen välillä sekä mahdollinen hoitotahto.

Perhehoitajalle toimitetaan turvallisen perhehoidon toteuttamiseksi ja hoidettavan toimintakyvyn seurannan turvaamiseksi ikäihmistä koskevat tiedot, kuten henkilötiedot, diagnoosit, toimintakyvyn kuvaus, ajantasainen lääkelista, lääkehoito, allergiat, ruokavalio, tarvittava seuranta (paino, laboratoriokokeet), mahdollinen elvytyskielto sekä omaisten yhteystiedot.

8.3 Ikäihmisen lääkehoito perhekodissa

Pitkäaikaisessa perhehoidossa ikäihmisen lääkehoito toteutetaan yhteistyössä kotihoidon kanssa. Ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkkeiden jakaminen toteutetaan annosjakeluna apteekissa (Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu, dnro 809/4/11, lääkkeiden annosjakelusta avohoidossa). Lyhytaikaisessa perhehoidossa ikäihmisellä tulee olla mukana perhekotiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaeltuina dosetteihin perhehoitojakson ajaksi. Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan toimesta tai kotihoidon toimesta. Perhehoitajaa tuetaan riittävän osaamisen saavuttamiseen lääkehoidon käytäntöjen, vaikutusten ja seurannan osalta.

8.4 Perhehoidon asiakasmaksut

Perhehoidon asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 19 §:ssä. Perhehoitolaissa tarkoitetusta perhehoidosta lukuun ottamatta lastensuojelulain perusteella järjestettyä perhehoitoa, voidaan periä asiakasmaksulain 7 c §:ssä säädetty maksu. Kehitysvammaisten erityishuollossa perittävät perhehoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 4 §:n 2 momentin mukaan.

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta peritään maksukyvyn mukaan määräytyvä maksu. Maksu voi olla enintään 85 prosenttia hoidossa olevan tässä laissa tarkoitettusta kuukausitulosta, jollei tässä laissa toisin säädetä. Maksu voidaan kuitenkin määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 90 euroa. (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta 7c§ 1 momentin mukaan).

Jos pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva on välittömästi ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteis- taloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suurem- mat kuin puolison kuukausitulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen pe- rusteella. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta perittävä maksu voi olla enintään 42,5 prosenttia edellä mainituin perustein yhteenlasketuista kuukausituloista. Laitoshoidossa olevan henkilökohtai- seen käyttöön tulee kuitenkin jäädä vähintään 90 euroa kuukaudessa. Jos molemmat tässä momen- tissa tarkoitettut puoliset ovat pitkäaikaisessa laitoshoidossa, maksu määräytyy kuitenkin siten kuin 1 momentissa säädetään. (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta 7c§ 2 momentin mu- kaan).

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 19 §:n mukaan perhehoidosta voidaan periä mainitun lain 7 c §:ssä säädetty maksu (pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän mak- sun perusteet). Maksu määräytyy maksukyvyn mukaan ja se voi olla enintään 85 % hoidossa olevan nettotuloista. Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tekijöistä, maksun määräämisen pe- rusteena olevista tuloista ja tehtävistä vähennyksistä on säädetty asiakasmaksulain pykälissä 10, 10 b ja 10 c.

Pitkäaikaisesta perhehoidosta maksu määräytyy maksukyvyn mukaan ja se voi olla enintään 65 % hoidossa olevan nettotuloista, joita ovat kaikki veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta va- paat tulot. Se sisältää ikäihmiselle kaikki asumisen, ruuan, tarvikkeiden, hoivan ja huolenpidon sekä hoidon kulut, eikä häneltä peritä päällekkäisiä maksuja muista avohoidon palveluista, kuten kotihoi- dosta. Sairaalahoidon ajalta perhehoidon asiakasmaksu keskeytetään niin, että päällekkäisiä mak- suja ei aiheudu. Asiakasmaksua voidaan huoventaa kunnan/ kuntayhtymän käytännön mukaisesti, mikäli asiakkaalle kertyy lääkekuluja, terveydenhuollon maksuja tms. niin paljon, että hän ei talou- dellisesti niistä selviä.

Asukkaan maksuosuuden määrittelyssä huomioidaan, että asukkaalle jää säännöllisistä kuukausi- tuloistaan omaan käyttöön kunnan/ kuntayhtymän käytännön mukainen osuus.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään 35 €/hoitopäivä. Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjeste- tään omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi, asiakkaalta peritään omaishoidon lakisääteinen maksu 11,40 € /vrk. Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omat terveydenhuol- tomenonsa, kuten sairaalahoidon, reseptilääkkeet, ambulanssikyydit jne.

Osavuorokautisesta perhehoidosta peritään maksu kunnan/ kuntayhtymän vahvistaman maksun mukaisesti (**alle 6 h/hoitopäivä ja 6-12 h/hoitopäivä**). Nämä eivät kerrytä asiakkaan maksukattoa.

Ikäihmisen kodissa tapahtuvan perhehoidon asiakasmaksua määriteltäessä huomioidaan, että hoito tapahtuu asiakkaan omalla kustannuksella tilojen, aterioiden ja tarvikkeiden osalta eikä se vaadi myöskään kuljetusten järjestämistä. Ikäihmisen kodissa tapahtuvasta lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään tilapäisen kotihoidon maksun perusteella 12,10 € ja osa-vuorokautisesta alle 6 h kestävästä hoivasta ja huolenpidosta kunnan/ kuntayhtymän päivätoiminnan maksun mukainen asiakasmaksu. Omaishoitoperheen kodissa tapahtuvasta omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisesta perhehoidosta ei peritä asiakasmaksua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Kuljetukset perhehoitoon ja perhehoidosta pois ovat asiakkaalle omakustanteisia. Tarvittaessa ne voidaan järjestää vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain mukaisina kuljetuksina.

Asiakasmaksut perhehoidossa

Pitkäaikainen perhehoito	enintään 65 % hoidossa olevan nettotuloista
Lyhytaikainen perhehoito	35 €/vrk Omaishoitajan vapaan ajaksi järjestetty hoito 11,40 € / vrk
Osavuorokautinen hoito perhehoidossa	
alle 6 h/hoitopäivä	Kunnan/ kuntayhtymän vahvistaman maksun mukaisesti
6-12h/hoitopäivä (päivä/ yö)	Kunnan/ kuntayhtymän vahvistaman maksun mukaisesti
Ikäihmisen kodissa tapahtuva perhehoito	
alle 6h/hoitopäivä	Kunnan/ kuntayhtymän päivätoiminnan maksun mukaisesti
6-12h/hoitopäivä	Kunnan/ kuntayhtymän tilapäisen kotihoidon maksun mukaisesti Omaishoitoperheille maksuton
Ikäihmisen käyttövara	kunnan/ kuntayhtymän vahvistaman määrän mukaisesti

8.5 Perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen edunvalvojalleen tai omaiselleen. Perhehoitajan tulee neuvotella ikäihmisen varojen käyttöä koskevista periaatteista ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa kanssa. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Perhehoitoon tulevalle henkilölle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja.

Asiakkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (liput tai pääsymaksut), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä (käteinen ja kuitit tai laskutus) sovitaan ikäihmisen, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan ikäihmisen perhekodissa olevasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Luettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää sitä yhdessä ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa sekä perhehoidon koordinaattorin kanssa.

8.6 Perhehoidossa olevan ikäihmisen valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta- ja huolenpidosta sekä kohtelusta valitus sosiaalihuollon viranhaltijalle.

Jos ikäihminen on tyytymätön saamaansa hoivaan ja huolenpitoon tai kohteluun, hän voi pyytää oman kotikuntansa sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana, joka seuraa ikäihmisen oikeuksia ja asemaa. Ikäihmistä on neuvottava valituksen tekemisessä. Valitukseen tulee vastata 1-4 viikon aikana. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätöksiin sekä kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Perhehoitajalla on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan perhehoidossa olevan ikäihmisen sosiaalihuollon toteutumiseen liittyvistä epäkohdista (sosiaalihuoltolaki 48§).

8.7 Ikäihmisen kuolema perhekodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan ikäihmisen mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Jos ikäihminen kuolee perhekodissa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja ilmoittaa kuolemantapauksesta poliisille, joka toteaa kuoleman paikan päällä. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään hyvinvointi- tai terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa ikäihmisen kuolemasta ilman viivettä omaisille ja perhehoidon koordinaattorille. Perhehoidon koordinaattori ottaa tämän jälkeen yhteyttä ikäihmisen omaisiin ja keskustele heidän kanssaan esimerkiksi käytännön asioiden järjestämisestä. Perhehoidon koordinaattori järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhekodissa voidaan järjestää hartaus- tai muisteluhetki mahdollisesti yhteistyössä seurakunnan tai muun toimijan kanssa.

9 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan ja kunnan/ kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön. Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat hyvän, hoito- ja palvelusuunnitelman/ asiakassuunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen, perheenjäsenenä olemisen turvaaminen ikäihmiselle, sitoutuminen toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä ikäihmisten läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhehoitoon liittyvistä muutoksista perhehoidon koordinaattorille.

9.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä hoidon ja huolenpidon toteuttamiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17 §). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä kuntaan/ kuntayhtymään.

9.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §) eli perhehoitaja ei saa ilmaista ikäihmistä koskevia salassa pidettäviä tietoja sivullisille myöskään siltä osin kuin ne koskevat muita kuin häntä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi antaa tietoa sivullisille henkilön omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja.

Salassa pidettäviä tietoja ovat mm. tiedot varallisuudesta tai taloudellisesta asemasta, tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai kuntoutuksen palveluista, tiedot seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta, tiedot poliittisesta vakaumuksesta tai elintavoista, tiedot osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin, tiedot perhe-elämästä

tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista tai muut henkilön yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset asiat.

9.3 Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus

"Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee." Perhehoitolaki 21 §

Perhehoitajan vastuulla on ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille:

- perhehoidossa oleviin ikäihmisiin liittyvistä perhehoitoon vaikuttavista toimintakyvyn ja/tai terveydentilan muutoksista
- suunnitelmista ottaa lisää henkilöitä perhehoitoon toiselta sijoittajalta
- elämäntilanteen muutoksista; sairastuminen, muut esteet toimia perhehoitajana
- perhesuhteiden muutoksista
- perhekodissa tapahtuvista muutoksista (esim. remontti, kotieläimet)
- ulkomaanmatkoista perhehoidossa olevan henkilön kanssa
- muista perhehoitajana toimimiseen vaikuttavista asioista
- sattuneista tapaturmista, väkivallasta ja pakkotoimenpiteistä (ilmoitettava aina myös kirjallisena)

Perhehoitajalla on oikeus toimeksiantosopimuksessa sovittaviin asioihin, perhehoidon toteuttamisen kannalta tarvittavien ikäihmistä koskevien tietojen saantiin, peruseläketurvaan, tapaturmavaikutukseen sekä kuulluksi tulemiseen perhehoitoon liittyvissä asioissa.

10 Kunnan/ kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet

Kunnan/ kuntayhtymän oikeudet

- tehdä yhteiseen neuvotteluun perustuva päätös ikäihmisen perhehoitopaikasta.
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista.

Kunnan/ kuntayhtymän velvollisuudet

- antaa perhehoitajalle ikäihmisen hoivan ja huonepidon toteuttamisen kannalta välttämättömät ikäihmistä koskevat tiedot
- järjestää perhehoidon tuki
- nimetä vastuutyöntekijä perhehoitajalle
- järjestää perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen tarvitsemat palvelut
- arvioida perhehoitoa yhdessä perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa

11 Perhehoidon valvonta

"Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatus todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielimen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään." Perhehoitolaki 22 §

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen

pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa. (STM 2017:25 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.)

Kunnalla/ kuntayhtymällä on omavalvontasuunnitelma perhehoitoon. Perhehoidon järjestäjä vastaa perhehoidon toteutumisen seurannasta ja valvoo sen laatua osana omavalvontaa. Toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan julkisen sektorin itsensä tuottamiin palveluihin, joten perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011).

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon ennakoivaa valvontaa ovat perhehoitajalle annettu ohjaus ja tuki sekä perhehoidon seuraaminen ja perhehoidolle asetettujen tavoitteiden arviointi yhteistyössä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalle annetaan valvontakäyntiin liittyvät asiakirjat etukäteen täytettäväksi, jotka käydään valvontakäynnillä yhdessä keskustellen läpi. Perhehoitajat arvioivat omaa toimintaansa itsearviointilomakkeella, jonka pohjalta perhehoitaja ja perhehoidon koordinaattori käyvät kehityskeskustelun vuosittain.

Ikäihmisen oikeuden toteutumista hyvään, palvelusuunnitelman mukaiseen perhehoitoon ja kohteluun seurataan säännöllisesti. Perhehoidossa olevilta ikäihmisiltä sekä heidän läheisiltään kerätään kirjallisesti palautetta vuosittain (Vanhuspalvelulaki 2012).

12 Perhehoidon yhteystiedot

Essote ky

Perhehoidon hankekoordinaattori Sarianna Maaranen p. 0403597210 sarianna.maaranen@essote.fi

Perhehoidon asiakasohjaaja Ulla-Maija Hokkanen p. 0403597211 ulla-maija.hokkanen@essote.fi

Pieksämäki

Projektityöntekijä/ perhehoito Kaija Heiskanen p.0445883806 kaija.heiskanen@pieksamaki.fi

Sosteri

Perhehoidon hankekoordinaattori Tiina Seppänen p. 0444172881 tiinapaivi.seppanen@sosteri.fi